

PÄLKÄNEEN KUNNAN LAUSUNTO SEURAAVISTA SUUNNITELMISTA:

- lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma ja lastensuojelun järjestämissuunnitelma
- alueellinen neuvolasuunnitelma 2026-2029

Pälkäneen kunta kiittää Pirkanmaan hyvinvointialuetta suunnitelmien valmistelusta ja lausuntopyynnöstä sekä esittää lausuntonaan seuraavaa:

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma ja lastensuojelun järjestämissuunnitelma sekä alueellinen neuvolasuunnitelma ovat molemmat lähes 70-sivuisia asiakirjoja, jotka sisältävät runsaasti tausta-aineistoa, perustoiminnan kuvailua sekä suunnitelman tuleville vuosille. Aineiston runsaus jossain määrin samentaa kokonaiskuvaa, jolloin toiminnan päämäärien ja pyrkimysten kokonaiskuvaa, asiayhteyksiä ja perusteita on vaikea hahmottaa.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman ja lastensuojelun järjestämissuunnitelman vahvuus on kattava tilannekuva, josta myös kunnat oman toimintansa suunnittelussa hyötyvät. Suunnitelmassa myös tunnistetaan selkeitä kehittämiskohteita. Ilahduttavaa on Pirkanmaan lapsiperheiden palveluiden tarjonnan painopisteen suuntaaminen palvelurakenneuudistuksessa ennaltaehkäisevien ja matalan kynnyksen palveluiden järjestämiseen.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman ja lastensuojelun järjestämissuunnitelman laatimiseen on käytetty paljon aikaa ja resurssia sekä panostettu vahvasti kuntien osallistamiseen. Suunnitelman laatimisprosessin aikana, vuonna 2025, tapahtui esi- ja perusopetuspalveluissa suuri muutos, kun oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestäminen uudistettiin. Onko tämän uudistuksen vaikutuksia arvioitu hyvinvointialueen järjestämien palveluiden näkökulmasta?

Vaikuttavat palvelut pureutuvat ongelmien juurisyihin. Juurisyiden analysointi puuttuu suunnitelmasta. Suunnitelmassa tunnistetaan ”ilmiöitä tässä ajassa”. Ajassa olevat ja tunnistetut ilmiöt ovat jo toteutuneita kehityskulkuja. Niitä ei voi jättää palveluissa huomiotta, mutta niiden osalta kyse on reaktiivisesta korjaamisesta.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa todetaan laajaan tutkimustietoon viitaten, että ”lapsuuden olosuhteilla on havaittu olevan merkittävä vaikutus lapsen ja nuoren myöhempään hyvinvointiin.” Se on selkeä lähtökohta vaikuttavien ja oikea-aikaisten palveluiden järjestämiselle. Lapsuuden olosuhteisiin vaikuttamisen sijaan suunnitelman pitkän aikavälin tavoitteena on kuitenkin ”asiakaslähtöinen ja kustannusvaikuttava palvelurakenne.”

Keskeisenä haasteena suunnitelmassa mainitaan lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen tarpeen kasvu sekä riittämättömät päihdepalvelut. Ratkaisuna tähän ”selkeytetään ja monipuolistetaan mielenterveys- ja päihdepalvelujen tarjontaa.”

Eikö haasteena ole lapsuuden olosuhteet, jotka aiheuttavat lapsille mielenterveys- ja päihdeongelmia myöhemmässä elämässä? Eikö selkeyttämistä kaippaa ennen kaikkea lapsuuden olosuhteiden -kokonaisuus ja keinot, joilla siihen voidaan vaikuttaa?

Omaa toimintaa loputtomasti uudelleen organisoimalla ja asioita uudelleen nimeämällä ei palvelutarve vähene.

Kuntatoimijan näkökulmasta valonvälähdyksiä suunnitelmassa ovat kaikki maininnat kuntien kanssa yhdessä tehtävästä työstä, kuten ”hoitoprosessi, jossa yhteys kuntien varhaiskasvatusten kanssa on joustavaa ja palvelee perheiden tarpeita” sekä yhdyspintatyötä tukevien verkostorakenteiden kehittäminen, esim. Move! -polut.

Kuntien näkökulmasta hyvinvointialueen henkilöstön vaihtuvuus heikentää yhdyspinnoilla tehtävää yhteistä työtä ja tiedonkulkua. Siitä syystä kaikki henkilöstön osaamiseen, motivaatioon ja pysyvyyteen kohdistuvat toimenpiteet ovat tärkeitä. Sangen huolestuttavaa on, että lasten, nuorten ja perheiden palveluiden KESKEISENÄ haasteena mainitaan ”henkilöstön hyvinvointivajeet ja vaihtuvuus sekä tietopohjan vaillinaisuus.”

Suunnitelmaan on kirjattu kaikkiaan 95 toimenpidettä. Fokus hajoaa. Painopisteitä sekä syy- ja seuraussuhteita on vaikea hahmottaa. Kasvatus- ja opetuspalveluiden näkökulmasta toiveena on, että painopisteet kohdentuisivat sellaisiin lapsen ja nuoren kehityksen kriittisiin kohtiin, joilla puutteellisina on kauaskantoisia ja monitahoisia seurauksia lapsen elämässä. Tällainen on esimerkiksi puheen ja kielen kehitys.

Lastensuojelun toimien vaikuttavuutta ja suojelutarpeen syntymekanismia tulee arvioida erittäin kriittisesti, koska suunnitelmassa oleva aineisto osoittaa sekä kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrän että sijoituksista aiheutuvien kustannusten määrän kasvua hankkeista ja interventioista huolimatta. Pitkä palveluiden luettelo ei ole tae palveluiden todellisesta vaikuttavuudesta. Pikemminkin herää huoli palvelutarjonnan pirstoutumisesta ja kapea-alaisuudesta, toimialarajojen vaikutuksesta ja asiakaskokemuksen heikkenemisestä.

Neuvolasuunnitelma ja kaikki siihen sisältyvä palvelutuotanto sisältää lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen ja ongelmien ennaltaehkäisyn kannalta kaikkein oleellisimmat toiminnot, mikäli palvelutuotanto perustuu sille tutkimuksin vahvistetulle tiedolle, että lapsuuden olosuhteilla on havaittu olevan merkittävä vaikutus lapsen ja nuoren myöhempään hyvinvointiin. Tämä huomioiden neuvolasuunnitelmassa tulisi olla huomattavasti painokkaampi palveluiden sisällön kehittämisorientaatio. Oikeansuuntainen tavoite on esimerkiksi neuropsykologien tarjoaman varhaisen tuen kehittäminen kuntoutuksen ohella. Tosin tämäkin mainitaan suunnitelmassa ainoastaan suosituksena.

Neuvolapalveluiden suunnitelmassa on kuntaa rohkaisevalla tavalla sanoitettu myös ymmärrystä siitä, miten kuntia kannattaa hyödyntää osana hyvinvointialueen palvelutuotantoa. Suunnitelmassa yhtenä toimenpiteenä kehitetään yhdyspintatyötä tukevia verkosto- ja yhteistyörakenteita, kuten perheliikunta, kulttuurihyvinvoinnin toimintamallit ja lähetekäytännöt. Kunta on mielellään mukana myös säännöllisesti ja monialaisesti toteutettavissa hyvinvointia ja terveyttä edistävässä viestintäkampanjoissa.

Suunnitelmien toimeenpanon ja sitä kautta vaikuttavuuden kannalta oleellisinta on, miten ne saadaan osaksi arjen työtä hyvinvointialueen palvelutuotannossa.

